

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Huomiot + sivu + kappale ja rivi, johon kommentti viittaa

s. 7, kappale 1: ”Digitaalinen pitkäaikaissäilytys on tehtävä, johon yksittäisellä viranomaisella ei ole taloudellisia eikä toiminnallisia edellytyksiä. Nykyinen arkistolaki mahdollistaa ainoastaan valtionhallinnon toimijoille Kansallisarkiston sähköisen arkistoinnin palvelun käytön. Ehdotettu lainsäädäntö mahdollistaa palvelun avaamisen koko julkishallinnolle.”: Tarkoittaako digitaalinen pitkäaikaissäilytys käytännössä arkistointia vai viedäänkö kaikki yli 10 v säilytettävät lopulta säilytykseen SAPAan (/Kantaan/jne.)?

s. 7–8 taite: ”Kansallisarkiston käyttämä määräyksenantovalta ja ohjaus kohdistuvat myös asiakirjan elinkaaren alkuvaiheisiin.”: Tarkoittaako käytännössä sitä, että esim. digitoitiohjeet pitää huomioida kaiken arkistoitavan aineiston osalta alusta asti? Tällä hetkellä ei ole olemassa ohjeita asiankäsittelyn yhteydessä syntyvien ja viranomaiselle saapuvien arkistoitavien asiakirjojen digitointiin, vaan pelkästään takautuvasti digitoitavien arkistollisten kokonaisuuksien digitointiin.

s. 9, 1. kokonainen kappale, rivit 4–6: Vainajan tietosuoja? Eikö tämä päde pysyväisten osalta enää kun säilytysaika alkuperäiseen käyttötarkoitukseen on umpeutunut: "Kuolleen potilaan terveyden- ja sairaanhoitoa koskevia tietoja voidaan luovuttaa henkilölle, joka tarvitsee niitä tärkeiden etujensa tai oikeuksiensa selvittämiseen tai toteuttamiseen. Tietoja voidaan luovuttaa siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä näiden etujen tai oikeuksien selvittämiseksi tai toteuttamiseksi."

<https://tietosuoja.fi/usein-kysyttya-terveydenhuolto>

s. 18, luku 4.1, kappale 2: Yksityisarkistotkin ovat mukana laissa, joten eikö viranomaisen-termi ole harhaanjohtava? Eikö termi voisi olla tiedonhallintayksikkö, jolloin se olisi yhtenäinen myös tiedonhallintalain kanssa?

s. 19 yläreuna/kappale 1: Tässä pitää olla tarkkana, ettei kuitenkin ole vielä alkuperäisiä käyttötarkoituksia. Vrt. säilytetään pysyvästi alkuperäiseen käyttötarkoitukseen?

s. 20, kappale 4 ja 5: Mikä on hyvinvointialueiden tietovarannon hallinnoija? Kela? Kaikki hva-aineistot Kelalle? THL, STM? Onko kansallinen arkistotietovaranto hyvinvointialueiden osalta Kanta? Vai sekä Kanta että SAPA? Muita?

s. 21, kappale 1, rivit 3-5: Toimiiko oikeasti käytännössä?

s. 23, kappale 3, rivit 1-5: On kuitenkin paljon pitkään säilytettäviä asiakirjoja, joten säilytysratkaisuja täytyy hankkia joka tapauksessa.

s.23, kappale 6, rivit 4-5: Ei vastaa käytäntöä. ks. edellinen kommentti.

s. 24, toiseksi alin kappale: Ei kai 1800-luvulla syntyneitä aineistoja ole siirretty hyvinvointialueiden rekistereihin kuin poikkeustapauksissa eli onko tämä niin laajaa, että on maininnan arvoinen tässä tekstissä?

s. 26, kappale 6, rivit 1-2: Mitä tarkoitetaan pitkäaikaissäilytysjärjestelmällä? Ovatko esim. SAPA ja Kanta tällaisia, mutta viranomaisten omat sähköiset arkistot eivät? Onko pitkäaikaissäilytyksen raja 10 v (eli tietojärjestelmän ikä) vai mikä? (Vrt. s. 42.)

s. 28, kappale 3: Potilasasiakirjoista on tullut lausuntopyyntö VN/3299/2024, mutta asiakasasiakirjojen arkistoinnista ei ole tullut lausuntopyyntöä. Onko arkistoitavien asiakasasiakirjojen arvonmääritys siis muuta kautta käynnissä?

s. 28, kappale 4, rivit 1-3: Täytyykö huomioida hyvinvointialueilla? Siirretäänkö siis Kannasta arkistot SAPAan vuonna 2027?

s. 32 alareuna: Tiedonhallintalautakunnan säilytysaikasuositukset ovat tärkeitä arjen asian- ja tiedonhallintatyössä.

s. 41, kappale 7, rivi 1: Pitäisikö mukana olla myös arkistoinnin määritelmä?

s. 42, viimeinen kappale ennen 2. lukua, rivi 6 alkaen: Aiemmasta tekstistä saa käsityksen, että kaikki arkistoitavat asiakirjat arkistoitaisiin sähköisessä muodossa ja tallennettaisiin kansalliseen arkistotietovarantoon. Jääkö osa arkistoitavasta aineistosta siis kuitenkin sen ulkopuolelle viranomaisen itsensä haltuun? Tarvitseeko viranomaisen sittenkin esim. tietojärjestelmän, joka takaa asiakirjatiedon säilymisen pysyvästi? (Vrt. esim. s. 26.)

s. 43, toinen kokonainen kappale: Miten tiedonhallintalaista tutun tiedonhallintayksikkö-termin käyttäminen arkistointilaissa vaikeuttaisi eri termien suhteiden ymmärtämistä? Eikö se ole kuitenkin parempi korvaaja arkistonmuodostaja-termille kuin viranomaisen, koska arkistointilaissa on myös yksityisarkistojen koskeva osuus?

s. 43, toiseksi alin kappale, 2 viimeistä riviä: Eikö tämäkin puolla tiedonhallintayksikkö-termin käyttöä selkeyden vuoksi?

s. 49, kappale 4, rivit 2-6: Käytännössä varmasti monessa paikassa ams:sta on vain alettu käyttää nimeä tiedonohjaussuunnitelma, mikä ei tarkoita, etteikö arkistonmuodostussuunnitelmalla olisi enää merkitystä (ottaen huomioon, että monessa organisaatiossa syntyy ja saapuu yhä paljon paperiaineistoa, eikä kaiken digitoiminenkaan varsinkaan arkistoinnin vaatimusten mukaisesti ole käytännössä mahdollista).

s. 49, kappale 4, rivit 10–11: ”--Kansallisarkiston kumotun SÄHKE2-normin vaatimukset”-ilmaisu antaa kuvan kuin SÄHKE2:lla ei olisi enää merkitystä, mutta sehän on yhä olemassa Kansallisarkiston suosituksena ja Inspecta Oy antaa yhä SÄHKE2-sertifikaatteja tietojärjestelmille.

s. 49, kappale 5, rivit 5-6: Onko käytännössä toimivaa? Voiko johtaa siihen, että suunnitelmaa ei tehdä kunnolla, vaikka toisaalta tiedonhallintalain päivystysluonnoksessa tämä on tarkemmin ohjeistettu. Tiedonhallintamalli ei kuitenkaan tunnu erityisen käyttökelpoiselta varsinkaan todella isoissa organisaatioissa.

s. 49, kappale 5: Arkistoitavat asiakirjathan säilytetään aina pysyvästi ja toisaalta kyllähän määrääjän säilytettävienkin asiakirjojen elinkaari pitää suunnitella. Eikö voi tehdä arkistonmuodostussuunnitelmaa vastaavaa suunnitelmaa vaikka tiedonhallintamallin liitteeksi,

vaikkei siitä enää käytettäisikään vuoden 1994 arkistolain termeihin sopivaa "arkistonmuodostussuunnitelma"-termiä? Jos arkistoitavien asiakirjojen hallintaan liittyvä suunnitelma on upotettu suoraan osaksi tiedonhallintaa mutta erilleen määräajan säilytettäviä asiakirjoja koskevasta suunnitelmasta, sen käytettävyys ja ymmärrettävyys arjessa on huono.

s. 50, kappale 3, rivit 1-2: Arkistoinnin perustelu pelkästään tutkimuksellisilla tarpeilla tuntuu turhan suppealta. Ylipäätään jo se, että tietoa yhteiskunnasta säilyy tuleville ajoille, on itsessään merkityksellistä, mutta ehkä tutkimukselliset tarpeet on käytännössä helpompi hahmottaa.

s. 51, kappale 2: Yleishallinnollisiin tukitehtäviinhän on olemassa Kansallisarkiston seulontapäätökset ja tiedonhallintalautakunnan säilytysaikasuositukset. Tämä kannattaisi muotoilla niin, ettei synny kuvaa, että viranomaisen pitää näidenkin arvo määritellä itse.

s. 54, kappale 3, rivit 10-11: Eikä näitä ole mahdollista yhdenmukaistaa? Aiheuttaa turhaa epäselvyyttä.

s. 54, alin kappale, rivit 1–4 sekä s. 87, 25, pykälä: Tälläkin hetkellä on vaikeaa tulkita, mitkä Kansallisarkiston määräykset ja päätökset ovat voimassa ja miltä osin. Tarvitaan joko uudet selkeät määräykset ja päätökset ja kaikkien vanhojen selkeä kumoaminen tai todella hyvät ohjeet siitä, mitkä määräykset ja päätökset jäävät voimaan ja miltä osin.

s. 58, 12§, kappale 4, rivit 1–4 sekä s. 59, kappale 1, rivit 8–10: Tähän viranomaiselle saapuvien arkistoitavien asiakirjojen digitointiin ei ole olemassa ohjeita eli sellaiset tarvitaan.

s. 60, kappale 4, rivit 12-13 ja s. 62, rivit 2–3: Edelleenkin ei huomioida pitkään määräaikaaisesti säilytettäviä asiakirjoja.

s. 71, kappale 2, rivit 3-5: Tarkoitetaanko tässä arkistointia (pysyvästi säilyttämistä) vai ylipäätään koko asiakirjahallinnon järjestämistä?

s. 80, otsikko: Huomioksi nimimuutos, laki koskee siis vain arkistoitavia asiakirjoja. Olisiko kuitenkin yleisesti ottaen hyvä jotenkin huomioida pitkään määräajan säilytettävät asiakirjat vai tulevatko ne huomioiduiksi tarpeeksi hyvin tiedonhallintalaissa? Sinänsä kyllä selkeyttää lain soveltamista, koska koskee vain arkistointia.

s. 80, 3. pykälä: Olisi hyvä määritellä myös arkistointi-termi.

s. 82, 8. pykälä, rivi 1: Olisiko tässä hyvä viitata myös erillisiin lakeihin, koska säilytysaikamääräyksiä löytyy esim. asiakastietolaista?

s. 82, 9. pykälä: Kaikki vanhat päätökset eivät näy Astiassa eli eivät ole helposti saavutettavissa, jos organisaatiolla on edeltäneiden ja yhdistyneiden organisaatioiden tietoaineistoja ja tarvitaan vanhojen organisaatioiden aikaisia päätöksiä.

s. 83, 12. pykälä: Kumoutuvatko siis KA/15927/28.02.01/2023 ja KA/15906/07.01.01.00/2021, koska ”--- arkistoitavat tai arkistoidut asiakirjat voidaan muuttaa sähköiseen muotoon”, vrt. em. päätöksissä: ”Asiakirjat, jotka muodostuvat 1.1.2022 alkaen, arkistoidaan yksinomaan sähköisessä muodossa, lukuun ottamatta niitä sähköiseen muotoon muutettuja analogisia asiakirjoja, joiden analogista muotoa ei saa hävittää arkistolain 14 a §:n nojalla annetun määräyksen perusteella” ja ”Kansallisarkisto määrää --- ennen 1.1.2022 muodostuneiden pysyvästi säilytettävien asiakirjojen säilytysmuodosta --- seuraavaa: 1. Asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot arkistoidaan digitoinnin jälkeen ensisijaisesti yksinomaan digitaalisessa muodossa, lukuun ottamatta analogisia asiakirjoja, joiden analoginen muoto on kulttuurihistoriallisesti arvokas.”

s. 89, 21. pykälä, rivit 1-2: Onko säilytysajan ja arkistoinnin raja aina täysin selvä? Viranomaisen itse määriteltävissä, jolloin voi aiheuttaa turhan pitkiä säilytysaikoja? Tiedonhallintalautakunnan säilytysaikaosuus saadaan kyllä ihan hyvin apua, niissä on erikseen määritelty säilytysaika myös arkistoitaville asiakirjoille.

Posio Lauri
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue